

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΡΩΜΑΝΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

(ΕΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ)

Κάθε νέα έκδηλωση της τέχνης είναι δημιουργημα των περιστάσεων. Και κάθε εποχή για να εκφρασθεί χρειάζεται φόρμες που ν' ανταποκρίνονται στις ανάγκες της, αρχίζοντας από την ψυχροσύνθεσή της, φτάνοντας στις συνήθειες και τελειώνοντας με τις συνθήκες.

Ο ρωμαντισμός και ο κλασικισμός, το πνεύμα το μεσαιωνικό και το αρχαίο, σ' ανιόνυφο ζευγάρι κάποιου γάμου καμωμένου από αληθινό έρωτα, έπραγματοποίησε την ένωσή του επάνω στη νυφική παστάδα της Ιστορίας, που την ονομάζουμε Αναγέννηση. Ο κλασικισμός έγινε κι' έμεινε ή τέχνη που εξιστορεί και προσπαθεί να ξαναζηήσει την αρχαία εποχή μ' όλο το μεγαλόπρεπο πνεύμα της. Ο ρωμαντισμός είναι το γοργό ανέβασμα σ' ύψη δυσκολοπάτητα, μ' α κρύβει μέσα του κάποιες αδυναμίες και μικροδειλιάσματα, είναι χείμαρρος ασυγκράτητος και βουερός, όμως στο βάθος του μένουν κάποια κρύφια δάκρυα νοτισμένα από την πικρία μιας αληθινής νοσταλγίας.

Κάθε ποιητής που θέλει να λογισθεί μεγάλος πρέπει ν' αφήνεται ελεύθερα στην ιδιοσυγκρασία του και ν' ακολουθεί το δρόμο που του ανοίγει αυτή για να διαβεί. Φανερή είναι ή αλήθεια πως δ,τι δέν είναι πόνος δέν είναι ποίηση ούτε και τέχνη κι' ο ποιητής οφείλει να τραγουδεί μονάχα όταν έσωτερική ανάγκη του το επιβάλλει. Ο ρωμαντισμός τις περισσότερες φορές επιδερμικά μόνο μ' ας δίνει την αληθινή ουσία του πόνου και πολλοί δικοί μας που θεωρηθήκανε ρωμαντικοί δέ μ' ας δώσανε το παραμικρό που ν' αγγίζει τα σύνορα του έσωτερικού μας κόσμου.

Ο ρωμαντικός ποιητής πλάθεται πολλές φορές μεγάλος όταν ξεκινάει με έφοδια τον αληθινό πόνο και τη θλίψη, όταν τ' ανοίωσε τα δυό τουτα στην πραγματικότητα. Σπάνια όμως είναι ποιητής καθαρός στις εικόνες και στις έννοιες που μ' ας δίνει. Στόν κλασικισμό πλέρια αντικρύζουμε δ,τι δέν μπορούμε να βρούμε στό ρωμαντισμό.

Πρώτο και συνειδητό παρουσίασμα του

ρωμαντισμού και του κλασικισμού έδω στην Ελλάδα έγινε από το Σωτήρη Σκίπη που μ' ας χάρισε έναν καινούριο ποιητικό κόσμο, μ' ας νέα τεχνική μορφή άπαλλαγμένη από σκιές άμφιβολές και δράματα. Δημιούργησε μ' ας νεοκλασική και ρωμαντική παράδοση με δλη τη θαμβωτική όμορφιά τους και τα πολυποίκιλα φανερώματα μ' ας ρυθμικής και ζωντανής γλώσσας.

Είναι όλοφάνερα τα δυό τουτα στοιχεία που αναβρύζουν πλούσια μέσα στόν «Απέθαντό» του, τη νέα αυτή Όδύσεια με τις έφτα Ραψωδίες, που ο ποιητής μ' ας χαρίζει. Όλόκληρο το βιβλίο του είναι μ' ας έξομολόγηση από τ' ατομικά πάθη του ποιητή επάνω στις χαρές και στις πίκρες του, στα όνειρα και στις έλπίδες του, μ' ας μιλάει άπ' εϋθείας χωρίς να σαβανώνει τα λόγια του με το νεκρό ντύμα του ρωμαντισμού. Κι' όμως δέν ξεφεύγει άπ' αυτόν, δέν ξανοίγεται σ' άλλα πλάτια, δέν πλανιέται σ' άλλους όρίζοντες. Μένει ποιητής και άνθρωπος, ρωμαντικός και κλασικός. Οί ήρωές του κι' οί ήρωίδες του δέν είναι τ' άψυχα σύμβολα που συναντούμε σ' άλλους τους άλλους ποιητές της γενιάς του. Ζούνε με σάρκα και κόκκαλα, κινούνται κι' αναπνέουν, μιλούν, αγαπούν κι' ύποφέρουν σ' ας θνητοί και σ' αν ύπαρχτά πρόσωπα κυκλοφορούνε ανάμεσά μας. Μ' ας δίνει ένα ρωμαντισμό άκμαιότατο με κλασικό ύψος.

Θά μπορούσε να πεί κανείς πως ο Σωτήρης Σκίπης ήταν πάντα ένας ποιητής ρωμαντικός κι' έμεινε ως τα τώρα τέτοιος. Δέ χωρεί εξήγηση. Ο Σκίπης είναι ένα μεγάλο κι' ανήσυχο πνεύμα και καθώς λέει ο Νίτσε: «Τ' ανήσυχα πνεύματα είναι εκείνα που δημιουργούν τη μεγάλη τέχνη που ένας Όμηρος, ένας Άλγκέρη κι' ένας Γκαίτε μ' ας κληρονόμησαν, γιατί δέ στέκονται πουθενά...».

Όπως είναι λοιπόν έπόμενο ο ποιητής μας διάβηκε άπ' αυτό το σταθμό του ρωμαντισμού δλως διόλου διαφορετικά άπ' δ,τι πέρασαν οί άλλοι, με πνευματική δηλαδή ύγεια κι' όχι με φαντασία άρρωστημένη, γιατί δέ θέλησε να τραγουδήσει την

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ψευτιά ενός ανύπαρχτου πόνου που η ρωμαντική μόδα της εποχής επέβαλλε, παρά κάποια μεγάλα παράπονα της ίδιας του της ψυχής που του πλημμύριζαν το στήθος, να βροντοφωνάξει και να εμπνεύσει στους άλλους κάποια δίκαια της σκλαβωμένης τέχνης που στον αναμικτό δρόμο τους την τραβοκοπούσαν μερικοί. Τίποτ' άλλο. Το ρωμαντικό και το κλασικό στοιχείο στην ποίησή του είναι πλούσιο όσο και πρωτότυπο γιατί ξεφεύγει απ' τα συνηθισμένα καλοήγια των άλλων ρωμαντικών. Θάπρεπε να μελετηθούν ιδιαίτερα κι' έκτεταμένα, όσο παίρνουν περισσότερο.

Ο Σωτήρης Σκίπης, στην εποχή που ακόμα άνθιζε μελαγχολικά και κάτω από θαμπό σκιδόφωτο ή άρρωστημένη φαντασία ενός ψευτορωμαντισμού, ξεπηδώντας επάνω απ' αυτή, όμοιος με πνευματικό αντίρτη, ήρθε ο ίδιος ν' αντιδράσει για το άδικαιολόγητο νεφέλωμα που απλώνονταν και σφιχτοδενότανε γύρω από την ποίηση, προσπαθώντας να φέρει το γυρισμό της αληθινής τέχνης, να της δώσει ζωή και δύναμη, να την ύψώσει και να τη λευτερώσει απ' τον συμβατισμό, να τη βγάλει από τα φονικά χέρια που χειπέσει, αρχίζοντας από τη γλώσσα και φτάνοντας στο αληθινό και πηγαίο αίσθημα. Είταν βέβαια φυσικό επακόλουθο σε μια τέτοια εποχή που η τέχνη μύριζε νεκρίλα, να κάνει εντύπωση το φωτεινό άστέρι του Σκίπης, που έλαμψε με δικό του δυνατό φως. Έφερε το ρωμαντισμό που έκληρονόμησε από τη γλυκόλαλη και βαθεία Μούσα του μεγάλου ποιητή με τις δυο πατρίδες, τη δική μας και τη Γαλλία, του Ζάν Μορεάς. Έφερε έναν ρωμαντισμό αληθινό κι' ωραίο που γενιές δλόκληρες τον όνειρευτήκανε έτσι ακριβώς ζωντανό και καθαρίο σαν κρουστάλλι βγαλμένο από τα μαγικά χέρια ενός παραμυθένιου τεχνίτη.

Ακούστε μερικούς στίχους και θα δείτε τον άγωνα του μεσαιωνικού πνεύματος που θέλει να το σμίξει με το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, το κλασικό, σε μια γενετήσια πράξη που κρύβει μέσα στο σπέρμα της την άσυγκράτητη όρμη μιᾶς διπλής δημιουργικής λαχτάρας. Έπάνω από κάθε όνειρο και πόθο ο ποιητής βάζει τον ύψηλό του προορισμό. Η Γκρέτχεν και η Ίφιγένεια, το πανάρχαιο κάλλος με τη σύγχρονη Εύρωπαϊκή αρμονία, ξαναστηλώνονται στις στροφές του. Θέλει να τις φέρει και τις δυο επάνω στη γη ζωντανεμένες από το ίδιο του το πνεύμα, να τις στολίσει με τ' άνθη της ψυχής του, να τις δώσει πνοή με το τραγούδι του. Μιλεί στην Ίφιγένεια με λόγια τέτοια που νομίζουμε πως τα διαβάζουμε σε στίχους καμμιᾶς τραγωδίας του Εύριπίδη:

« Ω, πνεύμα, Ἐλληνικό κι' ἀγέραστο,
ὦ πνεύμα αἰώνιο κι' ἀγίασμένο,

δλους τοὺς κύκλους μου τοὺς χάραξα
γιὰ σένα, χιλιοπαθεμένο,

νὰ σὲ συντόχω κι' ἀπ' τὰ βάθη σου
νὰ σ' ὀδηγήσω ἀναστημένο
νὰ πνέψεις ὅπως ἄλλοτε ἐπνεφες
στὸν τόπο μου τὸ δοξασμένο . . . »

(« Ἀπέθανος » — « Ἐχτη ραψωδία »).

Ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι ρωμαντικὸς ὅσο και κλασικὸς τὸ νοιώθεις εὐθὺς ἀμέσως διαβάζοντας ὠρισμένα του τραγούδια που τὰ διαπνέει ὁ βαθυστόχαστος παλμὸς μιᾶς ἀρχαιολατρίας και τοῦ στιβαροῦ πνεύματος που πλανιέται μέσα σ' αὐτά. Ἀγκαλιάζοντας τὴ λύρα του με θερμὴ ἀκράτητη και φλογερὴ ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο ἐκεῖνο που ἔνας Μπάϋρον, ὁ πρωτοπόρος αὐτὸς τοῦ ρωμαντισμοῦ, χάραξε στὴν τέχνη. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Σωτήρη Σκίπης ἔχει μέσα του τὸ θερμὸ παλμὸ μιᾶς καρδιάς που χτυπάει ἐπάνω ἀπὸ τόπο και χρόνο. Φαντασία και μορφή πρωτοστατοῦνε σὲ μιὰ αὐθόρμητη ποιητικὴ ἔκφραση μιᾶς πλούσιας ζωῆς, ὅπου κυριαρχεῖ ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὸ εὐγενικό κι' ἀπαλὸ αἶσθημα. Ἀπὸ τὴν Ίφιγένεια γυρίζει στὴ Γκρέτχεν και τῆς λέγει με στίχους τῆς τελειότερης μορφῆς ἐπάνω σὲ μιὰ πανθεϊστικὴ κι' ἀπροσπέλαστη ἔμπνευση:

« Μὰ ἐρχομαι τώρα με τὴ θέληση
τοῦ Σαβαώθ νὰ σὲ ζητήσω,
και σὰν τὴν ξένη, στὴν πατρίδα μου
τὴν ὁμορφιά νὰ σὲ ὀδηγήσω.

Νὰν τῆς φουσήξεις τῆς ἀλογικῆς
τῆς χώρας σου τὴν αἰδρα
τῆς τέχνης τὴν καινούργια, ὦ μάγισσα,
νὰν τῆς ἀνοίξεις τὴν ἀνάβρα.

Κι' ὀφάντρα ἐσὺ νὰ κάτσεις ὕστερα
στὸν ἀργαλειὸ με τὴ σαῖτα
νὰ ὀφάνεις δόξες τῆς πατρίδας σου
τῆς νέας, ὦ Μαργαρίτα . . . »

(« Ἀπέθανος » — « Ἐχτη ραψωδία »)

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ Γκρέτχεν κι' ἡ Ίφιγένεια γίνονται τὰ συμβολικὰ πρόσωπα τοῦ κλασικισμοῦ και τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἡ πρώτη εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος τύπος τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης κι' ἡ δεύτερη τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος μ' ὅλη τὴν ἑλληνικὴ τῆς ὁμορφιά και ὑπόσταση.

Στὸ ἱστορικό αὐτὸ πλησίασμα τῶν δυο κόσμων εἰκονικά μόνο μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ θαυμάσουμε τὸ ρόλο τοῦ ποιητῆ μέσα σ' αὐτούς. Ὁ ἴδιος ἐξαφανίζεται και στὴ θέση του παρουσιάζεται ἡ φύση κι' ἡ ἰδιοσυγκρασία του που λεύτερες ἀκολουθᾶνε τὸ δρόμο που χαράζουνε οἱ ἴδιες. Ὁ ρωμαντισμὸς του δὲν εἶναι ἀόριστη ψυχικὴ λαχτάρα, οὔτε ἡ πικρία ἐνὸς ἀνύπαρ-

IQPEDIA 2008

χτου πόνου. Είναι ἡ νοσταλγία ἑνὸς ἄλλου κόσμου ποὺ πέρασε ἐπάνω ἀπὸ τὴ γῆ πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες καὶ ποὺ τονεζεῖ μόλις τώρα καὶ ποὺ τονεζοῦμε καὶ μεῖς μαζί του. Ἡ ἀρχαιολατρεία εἶναι τὸ ἄπαντο τοῦ ποιητῆ. Γίνεται κλασικὸς ἀπὸ ἀνάγκη τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Τὸ πνεῦμα του γυρίζει πίσω, περνάει ἐπάνω ἀπὸ χιονισμένους αἰῶνες, ἐπάνω ἀπὸ χιλιετηρίδες καὶ φτάνει στὸν προσωρισμὸ του. Μετατοπίζει τὶς ἐλπίδες του ἀπὸ τούτη τὴ ζωὴ στὴν ἄλλη, δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὸν ἄλλη πηγὴ ὁμορφιάς ἔχτος ἀπ' αὐτὴν ποὺ νοιώθει νὰ ζωντανεύει μέσα του μ' ὄλο τὸ ἀσύγκριτο κάλλος τῆς. Ἡ ἀληθινὴ οὐσία κι' ἡ ἀνώτατη ἀξία τῆς ποιήσεως του ἐκεῖ μόνο βρίσκεται κι' ἀπὸ κεῖ ξεκινάει ἡ γλυκολαλιά τῆς. Ὁ ποιητὴς δὲν κατεβάζει τὴν τέχνη του σὲ κατώτερους σκοποὺς. Φιλίες καὶ στοργές, ἐπιθυμίες κι' ἔρωτες, ἀληθινὰ αἰσθήματα σφιχτοδεμένα παντοτεινὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ του, περνοῦνε πλούσια στὸ ρυθμὸ τῶν στίχων του. Ἡ φιλία κι' ἡ στοργὴ τραγουδιῶνται μὲ τόση αἰσθηματικότητα ποὺ ξαφνιάζουν καὶ τὸν πιὸ ἀνίδεο ἀναγνώστη. Ὁ ἔρωτας ὑμολογιέται σὰ φωτιά καὶ καλεῖ σὰν πόνος. Κι' ὅμως ἐκεῖ ποὺ ὁ ποιητὴς βρίσκει ἀληθινὰ τὸν ἑαυτὸ του εἶναι ἡ περασμένη ζωὴ, ἡ ζωὴ πίσω ἀπὸ χιλιάδες χρόνια καὶ κεῖ ἀγναντεύει τὶς ἀληθινὲς ὁμορφιές, ἐκεῖ βρίσκει τὸ ξανάσασμα τῆς τρυφερῆς ψυχῆς του.

Ὁ Σωτήρης Σκίπης ἀνοίγει τὸν πλοῦτο τῆς φαντασίας του, πλαταίνει τοὺς δρόμους τῆς τέχνης καὶ σμίγει σὲ ὀλύμπιες ἀρμονίες τὶς πιὸ μεγάλες ἀντιθέσεις. Μᾶς δίνεται τὸ «Ἀπολλώνιον Ἄσμα» σ' ἕνα τόσο λεπτὸ κλασικὸ καὶ ρωμαντικὸ τόνο, ποὺ δὲν προφταίνεις νὰ νοιώσεις τὴ γρηγοράδα ποὺ πέρασε ἀπ' τὰ μάτια σου ἢ ὀνειρεμένη χάρη τῶν στροφῶν του. Ἡ λατρεία τοῦ ποιητῆ πρὸς τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα τοῦ γίνεται θρησκεία ποὺ μᾶς δίνεται ὄχι μόνο βαθειά, ἀλλὰ καὶ μετρημένη, γιατί ἔνοιωσε τί χρωστᾷ ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα στὰ γράμματα καὶ στίς τέχνες τοῦ πανάρχαιου λαοῦ τῆς Ἑλλάδας. Ὁχι μόνο αὐτό. Ὁ ποιητὴς ξαίρει καὶ χειρίζεται τὸ πιὸ λαϊκὸ θέμα, χωρὶς νὰ χάνει τὸ κλασικὸ πάθος του καὶ τὴ ρωμαντικὴ του διάθεση. Οἱ Καλλικάντζαροι, τὰ παράξενα αὐτὰ τέρατα τῆς λαϊκῆς φαντασίας, τὰ φόβητρα τῶν γιαιγιάδων στὰ ἐγγονάκια τους, βρίσκουν ζηλευτὴ θέση μέσα στὸ «Γῦρο τῶν Ὁρῶν». Ὁ Σκίπης τοὺς πλάθει ἡρώες, τοὺς δίνει αἰσθημα καὶ χάρη. Γίνεται δημιουργὸς μιᾶς νέας ὁμορφιάς. Μεταβάλλει τὴν ἀσχῆμια τους σὲ πραξιτέλεια σμιλεψιά. Γίνεται μάγος μὲ ψυχὴ Κίρκης, κι' ὅπως ἐκεῖνη ἀλλάζει τὴ μορφή τῶν συντρόφων τοῦ Ὀδυσσεᾶ σὲ τέρατα, ἔτσι κι' αὐτὸς ἀλλάζει τὴν ἀσχῆμια τῶν Καλλικαντζάρων μὲ ἀνέλπιστη ὁμορφιά. Λαϊκὸ παραμῦθι μεταφερόμενο στὸ λυρικὸ

πεντάγραμμο μιᾶς λεπτῆς ἀρχαιοπρέπειας. Δὲν ξαίρω ἂν ἔκανα καλὰ νὰ σταθῶ σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους μέσα ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν ἄλλων. Ὅμως μοῦ θυμίζουν κάποιες στροφές τοῦ Γκαίτε μέσα στὴν «Ἑλένη τοῦ δευτέρου Φάουστ» :

« Μὲ καινούργια τώρα χάρη
πάντα ἐμεῖς Καλλικαντζαροί.
Τὰ κορμιά μας πραξιτέλεια
καὶ τὰ πρόσωπά μας τέλεια,
μέσα στὰ νερά θωροῦμε
κι' ὄλο ἀπὸ χαρὰ σκιρτοῦμε.
Στὰ μαλλιά καὶ μεῖς στεφάνια
τῶν κισσῶν, μὲ περηφάνεια
φέρνομε, καὶ κάποια εἰδόλλια
πλέκουμε μέσα στὰ δειλία.
Σέρνομε καὶ τοὺς χοροὺς
μὲ τῆς κρήνης τοὺς ρυθμοὺς.
Καὶ ταραζοῦμε τὸν ἀέρα
μὲ βροντόλαλη φλογέρα.
Μὲ τ' ἀπλά μας ἠχοσκοπία
πλάσαμε μιὰ τέχνη ντόπια... »

(Γῦρος τῶν Ὁρῶν — Μέρος πέμπτο).

Κλασικὸς, ρωμαντικὸς, εἰδυλλιακὸς. Τρεῖς χάρες ποὺ πᾶνε ὁμαδικὰ καὶ ποὺ σπάνια τὶς συναντᾷς σ' ἄλλους σύγχρονους ποιητὲς μας. Καθαρὴ Βυρῶνεια ἀντίληψη τῆς τέχνης. Αὐθόρμητη ποιητικὴ ἔκφραση μιᾶς πλούσιας καὶ πολυσύνθετης ζωῆς, σύμφωνα μὲ κάποιο ἀνώτερο ἰδανικὸ ποὺ ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τοῦ ἑλληνικοῦ Ἰδεώδους καὶ εἰδικώτερα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως τῆς καθαρῆς κλασικῆς μ' ὄλο τὸ μεγαλεῖο μιᾶς ἀνώτερης κι' ἀσύγκριτης ὁμορφιάς ποὺ θὰ σελαγίζει στὸ στερέωμα ὄλων τῶν αἰῶνων ἐκείνων ποὺ θάρθουν καὶ ποὺ θὰ περάσουν.

Ὁ «Γυρισμὸς τῆς Ἑλένης» ἔχει τρία ζωντανὰ χαρακτηριστικά. Ἀκράτητος πλοῦτος τῆς γλώσσας, ἀρμονία τοῦ στίχου, αἰσθημα βαθὺ κι' ἀτέλειωτο ποὺ ἡ θεῖα ἀπλότητά τους μᾶς δίνουν ἕναν γλυκύτατο καρπὸ τέλεια ὀριμασμένο. Μᾶς δίνει ἀκόμα ν' ἀναπνεύσουμε τὴ μυρουδιά μιᾶς τέτοιας ποιήσεως, ποὺ πρώτη φορὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὕλης, ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου ποὺ ξεπηδάει ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ γίνεται ὁ παρθενικώτερος τύπος τῆς ἀγνότητος, τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, ἡ θρησκεία μιᾶς ἐξαιρετικῆς ψυχῆς.

Πολεμιστὲς, γυναῖκες, παρθένες, γερόντοι, βοσκοπούλα καὶ βασιλόπουλα, ὄλοι κινοῦνται ἀπὸ τὴ θαυματουργὴ αὐτὴ δύναμη τῆς ὁμορφιάς τῆς. Τὰ πρόσωπά τους φωτίζονται ἀπὸ τὴ μυστικὴ λάμψη ποὺ ἡ ἴδια σκορπάει, τὰ κινήματά τους ρυθμίζονται ἀπὸ κάτι ἀνώτερο, τὰ λόγια τους γίνονται βαθειὰ καὶ σοφὰ στὸν πιὸ ἀπλό τόνο εἰπωμένα. Ἡ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ ποιητῆ μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ξεπερνάει τὰ συνηθισμένα ὄρια, ἡ γλώσσα του γίνεται γλυκειὰ κι' αἰθερολάλα, ἡ διήγησή του

γεμάτη ἀπὸ τοὺς ἀρμονικοὺς παλμοὺς τῆς καρδιάς του. Ὁ ποιητὴς ζεῖ ἕναν κόσμον διαφορετικὸ ἀπὸ μᾶς, ἀπλώνει ὁμῶς καὶ στὰ δικά μας μάτια τὸ μαγικὸ μαγνάδι του καὶ τότε μαζί του καὶ μεῖς ἀντικρύζουμε ὅλη τὴ χάρη τοῦ κόσμου ἐκείνου πού με τὴν ἔξαρση περιγράφει. Ἡ Ἑλένη δὲν ντροπίασε τὴν Ἑλλάδα, γιατί ἡ «ὀμορφιά κανένα δὲν ντροπιάζει!» Τὸ ὕψιλό ἰδανικὸ αὐτῆς τῆς αἰώνιας ὀμορφιάς πρωτοστατεῖ μέσα στὸ ἔργο του σὰ φωτεινὸ ἀστὲρι σ' ἕναν κατασκότεινον οὐρανὸ. Ὅλα σὰ μέσα σ' ὄνειρο μιᾶς ἀληθινῆς πραγματοποίησης σαλεύουν, σὰν ὑπάρχοντά πλάσματα κινουῦνται μέσα στὴ λεπτὴ ποιητικὴ τους ἀτμόσφαιρα. Ὁ θρῆνος τῶν γυναικῶν τοῦ «Γυρισμοῦ τῆς Ἑλένης» σὰ μιὰ στήλη ὕψωνεται φτιαγμένη ἀπὸ τὰ φωτεινά τους δάκρυα κι' ἀφιερωμένη στίς θεότητες ἐκεῖνες πού κυβερνοῦν τὸ ὠραῖο στὴ φύση, τὸ ὠραῖο στὸν ἄνθρωπο, τὸ ὠραῖο σ' ὅλα τὰ πάντα:

Ἐσύ 'σαι, Ἑλένη, ἐσύ ; Τὸ ἔνθεο ἀνάστημα,
 πού ἀντίκρινα μας θωροθμε, εἶναι δικό σου ;
 Δικὴ σου εἶν' ἡ φωνή, πού σὰ μιὰ γνώριμη
 ἀντήχησε στ' αὐτιά μας μελωδία ;
 ὦ, πόσο, πόσο ἐμεῖς σὲ στερηθήκαμε !
 Βουβὰ μέσα στὰ δάση τὰ πουλιά μας
 μῆσκαν τόσον καιρὸ κι' ὅλη τριγύρα μας,
 χωρὶς ἐσέ, ἡ ζωὴ σταματημένη.
 Λύπη καμμιὰ δὲν εἶχες σὰ μᾶς ἀφησες ;
 Ὅστε κι' ὅταν μακριὰ μὲς τόσα χρόνια,
 ἕνα περβόλια φώτιζεν ἡ ἀχτίδα σου
 κι' εἶχαμ' ἐμεῖς ἀτέλειωτον χειμῶνα ;

(*Ἀρθεσθήρια — Ὁ Γυρισμὸς τῆς Ἑλένης*)

Ἑλένη: κλασικορωμαντικὴ φαντασμαγορία. Εἶναι ὁ τίτλος πού θὰ μπορούσε νὰ βάλει κι' ὁ Σκίπης στὸ «Γυρισμὸ τῆς», ὅπως ὁ Γκαίτε στὴν «Ἑλένη τοῦ δευτέρου Φάουστ» σὰν πρωτοτυπώθηκε στὰ 1827, γιατί περισσότερο, θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς, ταιριάζει στὸ διαλογικὸ του αὐτὸ ποίημα.

Ἐνας ἀπέραντος μυστικισμὸς ἀναπτύσσεται μέσα σ' αὐτὴ τὴν ποίηση, ὁ κλασικισμὸς του προβάλλει παρμένος ὀλόκληρος ἀπὸ μιὰ ἀπέραντη εἰδωλοατρεία, ὁ ρωμαντισμὸς του ἀγκαλιάζει καὶ ὑποτάσσει τὸ θέμα του, κι' ἔτσι ἀνάμεσά της ὕψωνεται ἕνας δημιουργικὸς οργανισμὸς μιᾶς ἀβάσταγης διονυσιακῆς μέθης.

Σὲ ὅλα του τὰ τραγούδια ἀκοῦμε τὴν ἴδια μαυλιστικὴ φωνὴ νὰ θέλει νὰ μᾶς παρσούρει μαζί της.

Τὰ δυὸ τοῦτα στοιχεῖα πηγάζουν αὐθόρμητα κι' ἀφθονα ἀπὸ τὴν καθάρια κρήνη τοῦ ἐγῶ του. Τὰ βλέπει κανεὶς, τὰ αἰσθάνεται καὶ τὰ ζεῖ μαζί του. Ἀγαπᾷ ἕναν ἐξαιρετικὸ κόσμον μετ' ἡ σφοδρὴ ἐκείνη δύναμη μιᾶς νέας κι' ἐρωτευμένης ψυχῆς πού φτάνει στὸ σημεῖο νὰ τὰ δώσει ὅλα, νὰ τὰ χαρίσει ὅλα, νὰ τὰ θυσιάσει ὅλα γιὰ τὴν ἀγάπη της. Ὁ κεντρικὸς σταθμὸς σ' ὅλο τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Σωτήρη Σκίπης εἶναι τὸ ξάνοιγμα μιᾶς περασμένης ζωῆς πού ξυπνάει ἀπὸ τὸ ληθαργικὸ ὕπνο της καὶ κυβερνιέται ἀπὸ τὸ πνεῦμα του, ἀπὸ τίς χαρὲς καὶ τίς λύπες του, ἀπὸ τίς ἐλπίδες καὶ τὰ ὄνειρά του. Προσκληνυτὴς θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ σταθεῖ μπρὸς σ' ἕνα τέτοιο μνημεῖο πού ἡ τέχνη του ὕψωσε γιὰ τοὺς ὀδοιπόρους καὶ τοὺς ξεκινητὲς μιᾶς καλλιτερῆς ζωῆς, πού ἄλλη δὲν εἶναι παρά ἡ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας. Ἀρχαιολάτρης, κλασσικὸς καὶ ρωμαντικὸς πού μαντεύεται ἀπ' τὴν πρώτη ματιὰ πού θὰ ρίξεις σ' ὀποιοδήποτε βιβλίον του ἀπ' τὸν ὄγκο τῶν σαράντα ἐπάνω κάτω ἔργων του, πού ἐπάνω τους φλογερὴ σφραγίδα στέκεται τὸ θεῖο κι' ἀθάνατο ἑλληνικὸ φιλί, τὸ φιλί τῆς Ἑλένης. Τὸ μαντεύεις ἀμέσως ἀπ' τὸν τόνο πού ξεχύνεται ἡ θρησκευτικὴ ὀμορφιά ἐνὸς τραγουδιοῦ του, πού τὸ παραθέτω ὀλόκληρο σὰ μιὰν εἰκόνα πού ταιριάζει ἀποκλειστικά γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ, σὰ μιὰ περήφανη αὐτοκριτικὴ ἐπάνω σ' ὄλο τὸ δημιουργικὸ ἔργο του μετ' ἡ ἀστείρευτη λαχτάρα μιᾶς ἀνείπωτης ἔμπνευσης:

« Τὰ τραγούδια σου, φίλε, τ' ἀρχαιοπρεπὰ
 σὰ διαβάζω, στοχάζομαι πάντα
 τῶν λυκίθων τ' ἀπλόγραμμα σχήματα
 τοὺς ἀρχαίους πού στολιζανε τάφους.

Ἔτσι ἡ ἰδέα τῶν δακρῶν, ὅπου κρύβανε
 ἀπὸ τὸ αἶσθημα σβύνονταν, φίλε,
 πού ξυπνοῦσε ἡ ὀμορφιά τους ἡ ἀφθαστὴ
 στὴν ψυχὴ τοῦ θλιμμένου ὀδοιπόρου.

Σ' εὐτυχίζω πού ξαίρεις τὸ πάθος σου
 νὰ ὑποτάξεις στὴν ἀρτία σου τέχνη,
 εὐγενὴ ποιητὴ, καὶ τὴν ἡρεμὴ
 ἀπολλώνια ἡδονὴ νὰ μᾶς δίνεις.

Κι' ὕμητός ὁ μεγάλος ὁ πόνος σου,
 ἄχ, κι' ἂν ἦταν ἀλήθεια, τὸ μέλι
 σὰν ἐκείνον μᾶς χάρισε ἀφθονο
 στίς ὠραῖες νὰ γευτοῦμε στροφές σου... ».

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ